

Arkivsaksnr. 25/5980

Sak	Utvalg
024/25	Sametingsrådet – plenumsaker
059/25	Sametingets plenum

Vedlegg
Troms Bondelag
Troms bonde og småbrukarlag
Finnmark bonde og småbrukarlag
Finnmark bondelag

Saksfremlegg

Sametinget legger årlig fram innspill til jordbruksforhandlingene mellom staten og de nasjonale faglagene Norges bondelag og Norsk Bonde - og Småbrukarlag.

De regionale faglagene i Troms og Finnmark inviteres til å komme med sine innspill til Sametinget. I år har vi mottatt innspill fra Troms Bondelag, Finnmark Bondelag, Troms Bonde - og småbrukarlag og Finnmark Bonde - og småbrukarlag.

Sametingsrådets innstilling

Jordbruket i nord står ovenfor flere store utfordringer. Det knytter seg til nedgang i folketall, tilgang på ressurspersonell, rekruttering til næringen, klimaendringer, økonomi, sentralisering av foredlingsindustrien og endringer i verdenssituasjon.

Det samiske jordbruket er viktig for videreføring av samisk språk og kulturtradisjoner, og må sees i et urfolksperspektiv. Ved å sikre bosetting og sysselsetting i tradisjonelle samiske områder, både på kyst og innland, bidrar man til å ivareta kultur og språk som knytter seg til de tradisjonelle næringene. De samiske begrepene som birget (å greie seg, klare seg), birgejupmi (det å klare seg), verddevuohhta (vennskap mellom ulike grupper og næringer) og meahcásteapmi (utmarksnæring og utmarksbruk), må sees på i et nytt og utvidet samisk jordbruksperspektiv.

De unge i landbruksmiljøene gir tilbakemeldinger om at de ønsker bedre tilskuddsordninger for små og mellomstore bruk. I tillegg må vi i større grad kunne løfte fram verdiene som en gang var i samisk jordbruk, hos fiskarbonden, og styrke mulighetene for utvikling og forskning på arktisk jordbruk.

Jordbruket i de samiske områdene er variert. Vi har i dag alt fra store melkeprodusenter i moderne driftsbygninger med løsdrift og melkerobot, til mindre båsfjøs, ammeku, sauebønder og grovfôrprodusenter. Ikke alle disse er samiske næringsutøvere, men de er like fullt meget viktige for det samiske samfunnet. Alle bidrar til å opprettholde arbeidsplasser og bosetting, matsikkerhet og beredskap i distriktene.

For Sametinget er det viktig å videreføre og styrke de virkemidlene som er i jordbruksavtalen i dag. Landbrukspolitikken må være forutsigbar siden de investeringer som gjøres i jordbruket er langsiktige. Store endringer i jordbrukspolitikken vil ikke gi denne forutsigbarheten, og det vil skape en usikker situasjon for de områder som slike endringer berører.

Jordbruket i nord er spesielt viktig med hensyn til den geopolitiske situasjonen vi har i dag. Egen matproduksjon er helt sentralt for å sikre nødvendig totalberedskap. Det er viktig at man ser dette også i et lokalt perspektiv. Et aktivt jordbruk er derfor viktig for å sikre den lokale beredskapen i samiske områder.

Det er fortsatt en overvekt av menn i jordbruket. Velferdsordninger har betydning for om kvinner velger å jobbe i jordbruket. For Sametinget er det viktig å styrke andelen kvinner og videreføre likestillingstiltak i jordbruksavtalen. Dette vil også bidra til å beholde kvinner og unge i distriktene. Kvinner og unge i jordbruket er viktig for at sysselsetting og bosetting i distriktene opprettholdes.

FNs bærekraftsmål skal utrydde fattigdom og sult, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. At det er bærekraftig jordbruk også i de samiske områder med husdyr i utmark, sikrer naturmangfoldet og holder kulturlandskapet i hevd. Dette er i samsvar med FNs bærekraftsmål der et av målene er å stanse tap av artsmangfold. Selvforsyning av matvarer vil redusere både vårt klimaavtrykk ved mindre transport og behovet for import av matvarer. Sametinget vil på den måten sikre at det i samiske områder i større grad produseres mat til egen befolkning.

1. Observatørstatus i jordbruksforhandlingene

I Sametingsrådets politiske plattform – Mánočalbmi-erklæringen - heter det at Sametingets rolle som premissleverandør for jordbrukspolitikken skal styrkes.

Sametinget har over tid levert innspill til jordbruksforhandlingene, og hatt dialog med Landbruks – og matdepartementet i forkant av forhandlingene. Sametinget har observatørstatus i reindriftsforhandlingene som en etablert praksis, og ønsker det samme i jordbruksforhandlingene. Jordbrukspolitikken har direkte og indirekte betydning for samiske interesser, og det er derfor naturlig at Sametinget får observatørstatus i jordbruksforhandlingene

En observatørstatus som del av statens delegasjon vil ikke endre forhandlingsstrukturen, men bidra til økt legitimitet og tillit til prosessen.

Sametinget anmoder om en formell observatørstatus i statens delegasjon under jordbruksforhandlingene. Denne statusen vil gi Sametinget mulighet til å følge forhandlingene og bidra med relevant kunnskap og perspektiver, uten å være en forhandlingspart.

2. Økt lokal matproduksjon og urfolksmatsystemer

Primærnæringene styrker naturgrunnlaget og opprettholdelsen av samisk språk og kultur, samt lokal matproduksjon, bosetting og beredskap. Samisk matproduksjon må anerkjennes som en del av Norges beredskap (Mánočalbmi 2025).

Produkter fra arktisk landbruk har høy kvalitet og stort potensial som en merkevare fra arktiske områder. Sametinget mener det er viktig å profilere og markedsføre kvalitetene ved mat fra arktisk landbruk

Kunnskap om lokal matproduksjon og urfolks matsystemer er viktig i beredskapssammenheng. FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) etablerte i 2022 Koalisjonen for urfolks matsystemer. Sametinget deltar i dette arbeidet.

Sametinget har over flere år satset på samisk mat og lokalmat. Arbeidet med urfolks matsystemer er viktig fordi det handler om matkultur, matsikkerhet, helse, rettigheter og urfolks tilknytning til arealer og naturressurser. I den sammenheng er det også viktig at næringsmiddelindustrien i større grad må åpne for bruk av tradisjonelle biprodukter som blod og innmat. Sametinget vil i kommende periode fremme en sametingsmelding om meahcásteapmi og samiske matsystemer og en sametingsmelding om jordbruk. Verdiskapningen i primærnæringene skal styrkes med mer videreforedling, matproduksjon og satsing på lokalmat (Mánočalbmi, 2025).

Den samiske befolkningen har gjennom historien livnært seg av kombinasjonsnæringer og lokal ressursutnyttelse der blant annet fehold har vært sentralt. Dette har opparbeidet mye kulturell praksis og kunnskap om overlevelse i nord. I moderne tid har mye av kunnskapen knyttet til hjemmeslakt og distribusjon av råstoffene forsvunnet. Det haster derfor å få endret på regelverket slik at den tradisjonelle kunnskapen knyttet til dyrehold, hjemmeslakt og ressursutnyttelse med basis i samisk kultur igjen kan praktiseres og ivaretas for framtiden.

Sametinget mener at det må gjøres endringer i regelverket som åpner for bruk av tradisjonelle biprodukter (blod/innmat) i næringsmiddelindustrien og at det bør etableres en ordning for å fremme tradisjonsmat og matkultur fra det samiske kjøkkenet. Det bør også etableres en nasjonal forsøksordning for lokal omsetning av kjøtt og annet råstoff fra gårds- og hjemmeslakt i samiske områder.

3. Beredskap og klimaendringer

På regjeringsnivå satses det på totalforsvaret av nordområdene på grunn av trusselnivået i det globale samfunnet. Den samiske landbruksnæringen må være med på å sikre matsikkerhet og beredskap i de samiske områdene. For å sikre bedre rammer for den samiske jordbruksnæringen i Nord-Norge, bør det etableres et beredskapstilskudd som sikrer lokal matproduksjon og den totale tryggheten i matberedskapen.

I Mánočalbmi-erklæringen fastslår sametingsrådet at samiske samfunn skal inngå som en integrert del av totalberedskapen. Totalforsvar og sivil-militært samarbeid skal utvikles med utgangspunkt i lokale forhold og ressurser. Beredskapslagre skal også lokaliseres i samiske områder for å sikre likeverdig beredskap.

Økt forekomst av flom, skred og strømutfall stiller høyere krav til egenberedskap på gårdene. Sametinget foreslår at dette adresseres gjennom kartlegging av gårdenes behov og støtte til investeringer i reserveløsninger for strøm og vann. Et første steg kan være å bruke bærekraftsmidlene for Nord-Norge til å gjennomføre en slik kartlegging.

I 2025 ble det i jordbruksforhandlingene enighet i Stortinget om å starte en forsøksordning for teigbaserte tilskudd, som et supplement til tilskudd basert på produksjon. Ved et teigbasert tilskudd blir det mer lønnsomt å ta i bruk jord også i karrige og bratte områder. Ordninga skal evalueres ved jordbruksforhandlingene i 2026. Sametinget ønsker en videreføring av forsøksordninga med styrket budsjett og utvidet virkeområde. Å holde karrige og bratte områder i hevd som dyrka jord bidrar til å sikre matberedskapen i samiske områder.

Som ledd i økt beredskap er det også nødvendig å se på lagringskapasiteten hos distribusjonslagrene i Troms og Finnmark. Harstad, Smalfjord og Bergneset tar i dag imot kraftfôr i storsekk via skip og lagrer disse midlertidig ved anleggene før videre distribusjon. For å sikre matproduksjonen i regionen i en eventuell situasjon som forhindrer båttrafikken, er det nødvendig med tilstrekkelig langtidslagring ved disse anleggene.

Sametinget ber om at det legges til rette for videreforedling av kjøtt ved slakteriet i Karasjok, samt langtidslagring som del av matberedskapen i nord. Det bør også legges til rette for at Nortura Karasjok kan levere kjøttprodukter til Forvaret i nord, framfor å sende råvarene sørover.

4. Rekruttering

Sametinget er positive til Mentorordningen i landbruket som ble landsdekkende i 2020. Gjennom denne ordningen får unge produsenter under 35 år, ett år med kompetanseheving gjennom personlig veiledning av en erfaren bonde. I 2024 var det 2 deltakere i Troms, og 1 i Finnmark, mens det i 2025 er 3 i Troms og 2 i Finnmark. Det er viktig at denne ordningen videreføres, som ledd i rekruttering til landbruket, og at det settes av nok midler til at de som ønsker det, kan få delta.

Det er også behov for tiltak som bidrar til rekruttering av avløsere. Få bruk, spredt over store avstander, gjør det særlig krevende å få tak i kompetent arbeidskraft. Det er behov for kursing av avløsere slik at de har den kompetansen bonden har behov for, og man må finne løsninger på problematikken med små stillingsprosjekter som gjør at mange velger å ta annen jobb.

Dagens satser for avløsertilskudd dekker stadig færre antall dager med ferie og fritid. Maksimalt kan foretaket få refundert kr 134 175,- per søknadsår til ferie og fritid. Det er behov for en betydelig økning i tilskuddet. En slik økning må sørge for bedre lønnsvilkår for avløsere og samtidig gjøre det mulig for bønder å ta ut flere dager til ferie og fritid.

Rekruttering av unge er den beste garantien for å opprettholde bosetting og jordbruk i samiske områder. Disse vil også sikre aktive jordbruksmiljøer i bygdene.

Sametinget ønsker at det innføres et rekrutteringstilskudd til nye brukere det første året. Dette vil bidra til å dekke en del av de løpende kostnadene første driftsår, der en ikke har krav på produksjonstilskudd.

5. Melkeproduksjon

Melkeproduksjon er, sammen med sauehold, den viktigste produksjonen i jordbruket i nord. I Troms og Finnmark utgjør melkeproduksjonen henholdsvis 57 og 78 % av verdiskapningen i jordbruket (NIBIO rapport vol.6, nr. 108, 2020).

Kostnadene ved kjøp av melkekvote er urimelige for de bønder som må kjøpe kvoter. De som driver gårdsbruk, skal også eie kvotene. Vinnere av dagens kvoteordning er de som slutter med melkeproduksjon og selger eller leier ut sine kvoter til en høy pris. Kvotepriene for melk må senkes blant annet for å få ned de høye kostnadene som gårdbrukerne har. Melkeprisen må økes. Det samme gjelder driftstilskudd til melkeproduksjon i Troms og Finnmark og nordre del av Nordland.

Troms og Finnmark har over tid hatt vesentlig større nedgang i antall melkekyr enn resten av landet. Nedgangen i andel melkekyr, sammen med stor andel båsfjøs blant de gjenværende, er bekymringsverdig. Det er helt nødvendig med investeringsvirkemidler for å greie løsdriftskravet i 2034. Dersom investering i nye driftsbygninger fram mot 2034 ikke trappes opp, frykter Sametinget at dette vil også føre til store utfordringer for meieri – og slakterianlegg. For å styrke de som allerede har gjort store investeringer, bør rentestøtte innføres.

Styrking av tilskudd til øvrig storfe vil gjøre det mer aktuelt med kombinert melkeproduksjon og styrke økonomien til de som fører opp kalver fra melkeproduksjonen, samt ammekuproduksjon. Overproduksjon av storfekjøtt er en nasjonal utfordring, men Nord-Norge er ikke en del av problematikken, og konsekvensene av overproduksjon i sør, må ikke ramme det arktiske landbruket.

I jordbruksavtalen ble det innført rekrutteringskvoter for melk i Troms og Finnmark. Inntil 4 mill. liter kumelkkvote solgt til staten i omsetningsrunden i 2025, kan selges til eiere av landbrukseiendom i Troms og Finnmark, som ønsker å starte opp med melkeproduksjon. Dette er et positivt tiltak som må videreføres, og ordningen må gjøres godt kjent utenfor etablerte melkeproduksjoner også. Det bør også sees på om disse kvotene kan benyttes i forbindelse med generasjonsskifte. Ved å åpne for at kvoten også kan gis til bønder i forbindelse med generasjonsskifte, bidrar man til

at større del av kvoten blir igjen i nord. Det er viktig for Sametinget at det ikke gjøres reduksjoner i melkekvotene i samiske områder.

Det er behov for betydelig økning i areal - og kulturlandskapstilskuddene.

Sametinget er bekymret over den lave kvotefyllingsgraden i samiske områder, som ligger betydelig lavere enn i resten av landet. Dette svekker økonomien i både gårdsbrukene og meieriene. Sametinget ber partene finne målrettede tiltak for å øke produksjonsutnyttelsen og styrke den økonomiske bærekraften i landbruket i samiske områder.

6. Saue- og ammekuproduksjon

Beitenæringen har gode forutsetninger i Troms og Finnmark, med tilgang til store utmarksressurser. Likevel har det over tid vært stor nedgang i sauenæringen i Troms og Finnmark. Landbruket i nord må i større grad basere seg på de næringene som benytter seg av de lokale ressursene. Det er nødvendig å styrke sau og ammeku-næringen gjennom økning i distriktstilskuddene og økte beitetilskudd. Det bør også vurderes om man kan innføre virkemidler som gir økt produksjon av villsau i samiske områder.

Rovviltpolitikken har stor betydning for økonomien i saueholdet. I beiteområder skal beitedyr ha prioritet og det skal det være lav terskel for uttak av rovdyr. Det må jobbes med å finne mer effektive metoder for uttak av rovvilt.

Ved å innføre et høyere driftstilskudd for sau i nord, øke beitetilskuddet og utmarksbeitetilskuddet vil det både styrke økonomien i saueholdet og øke bruken av utmarksbeite.

7. Mottaks- og videreforedlingsanlegg

Meierier og slakterier er viktige for levering av råvarer fra jordbruket. Disse anleggene er viktige i klima – og bærekraftsperspektiv og for matvareberedskapen i samiske områder. Sametinget ber derfor avtalepartene jobbe for å sikre en desentralisert meieri- og slakteristruktur. Fraktordningene må videreutvikles slik at vi kan ha et jordbruk i hele landet.

Næringsmiddelindustrien og jordbruket har en gjensidig avhengighet og for Sametinget er det viktig å bidra til at vi har nok produsenter og foredlingsbedrifter for framtiden. Jordbruket gir også store ringvirkninger for øvrig næringsliv. Nedgangen i antall bruk vil få negative konsekvenser for meierier, slakterier, videreforedlingsanlegg, for handelsstanden og sysselsettingen i de samiske områdene. En ytterligere nedgang i jordbruket vil derfor utfordre det samiske næringslivet og true næringen som en betydningsfull kultur- og språkarena.

I Troms har antall tonn levert svinekjøtt falt med 42%. Styrking av for eksempel svineproduksjon, vil gi en jevn tilgang på slakteriet og sikre helårsdrift på anlegget, samt fortsatt mulighet til ha videreforedling av råvarer i fylket. Det er derfor viktig at staten bidrar til å øke antall produsenter for å opprettholde produksjonsmiljøet, industrien og dermed verdiskapingen i nord.

Per i dag sendes all slakt fra Karasjok til Troms for videreforedling. Som ledd i totalberedskap bør man sørge for videreforedling og lagring også i Finnmark.

Beredskapstilskuddet til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark må videreføres.

8. Gjeninnføring av erstatningsordningen for overvintringsskade.

Ordningen med overvintringsskade er avviklet og innarbeidet i arealtilskuddet. Slik den fungerer i dag er den lite målrettet. De som får store overvintringsskader kommer dårlig ut med dagens ordning. Ordningen må gjeninnføres i sin opprinnelige form. Mildere vintere med hyppigere veksling mellom mildvær og frost, fører til mer skade på eng

enn tidligere. Spesielt Troms er oftere rammet av overvintringsskader som følge av store variasjoner i klima. Sametinget ber om at erstatningsordningen gjeninnføres.

Tilskudd for produksjonssvikt i planteproduksjon gis for redusert avling utover 30 % av gjennomsnittsproduksjonen. I lys av klimaendringer og økt risiko for avlingssvikt mener Sametinget at sviktprosenten må reduseres til 15 %, slik at konsekvensene av klimaskadene ikke i så stor grad må bæres av bonden.

Sametinget ber om at det innføres erstatningsordninger for avlingsskader forårsaket av grågå, som er en økende plage langs kysten. Grågå forårsaker betydelige økonomiske tap for bønder, og dagens situasjon gjør det vanskelig å drive lønnsomt i utsatte områder.

9. Konfliktforebyggende tiltak

Ordnningen med å yte tilskudd til å bygge gjerder for å forhindre at rein kommer inn på og skader dyrka mark er et effektivt tiltak som må videreføres og forbedres. Gjerdene utsettes jevnlig for store belastninger, spesielt vinterstid. Sametinget ber om at det settes av tilstrekkelig med midler til vedlikehold av slike gjerder. Prosentsatsen må i tillegg økes fra 90 % til full dekning.

Slike konfliktforebyggende tiltak vil også være med på å videreføre det samarbeidet som er mellom reindriftsnæringen og jordbruket i samiske områder. Dette samarbeidet – *verddevuohhta* – er av stor sosial betydning og er en viktig del av den samiske tradisjonelle levemåten og kulturen, hvor man bytter tjenester og produkter med lokalbefolkningen.

Jordbruk og reindrift har mange felles utfordringer som arealpress fra hyttebygging og turisme, arealinngrep, rovdysproblematikk, økte kostnader på driftsmidler, utfordringer med klimaskade og klimatilpassing og gjerdeproblematikk. Historisk har næringene hatt et nært samarbeid med gjensidig avhengighet.

Sametinget ber om at avtalepartene jobber for at det opprettes samarbeidsfora mellom reindriftsnæringen og jordbruksnæringen hvor næringene kan møtes for å finne løsninger på felles utfordringer. Det er viktig at dette prioriteres, og det må settes av midler til dette.

10. Sametingets tilskuddsordninger til næringsutvikling

Sametinget er opptatt av at jordbruket i samiske områder styrkes gjennom jordbruksavtalen. For at Sametinget skal ha mulighet til å sikre et levende jordbruk i samiske områder er det viktig at overføringene til Sametinget, som ble avvirket i 2015, gjeninnføres. De siste årene har Sametinget selv satt av midler til jordbruksformål. I 2025 bevilget Sametinget 5,25 millioner kroner til ulike tiltak i virkemiddelområdet for jordbruk. Samlet var det søkt om nær 15 millioner i tilskudd, i hovedsak til nye driftsbygninger. En overføring via jordbruksoppgjøret til Sametinget, vil gi større handlingsrom for Sametinget til å bidra til opprettholdelse og videreutvikling av jordbruket i samiske områder.

I dagens prioriteringer har Sametinget nybygg og omfattende ombygging av driftsbygninger, tiltak som bidrar til dokumentasjon av rovvilttap, tiltak som bidrar til rekruttering, høyere verdiskapning og utvikling av næringen og fellestiltak innenfor investeringer, velferdsordninger, rekruttering og kompetanseheving. Sametingets midler har i mange saker vært av avgjørende betydning for at bondene har valgt å bygge ut. Disse midlene har i flere tilfeller utløst annen finansiering av driftsbygninger.

Sametinget ber om at det settes av 8 millioner kroner over jordbruksavtalen til Sametinget til tiltak som skal benyttes i samiske områder. Gjeninnføring av denne ordningen vil også være et ledd i satsningen på nordområdene.

Overgangen fra båsfjøs til løsdrift i melkeproduksjonen er en av de største dyrevelferdsreformene i norsk landbruk. For at det samiske jordbruket skal håndtere denne overgangen, er det avgjørende å opprettholde

investeringsvirkemidler og tilskuddssatser på et høyt nivå. Sametinget registrerer samtidig at byggekostnadene i samiske områder er uforholdsmessig høye, og Sametinget ber partene vurdere tiltak for å rette opp i dette.

11. Kombinasjonsnæring jordbruk/fiske

Sametinget vil styrke verdiskapningen i primærnæringene med mer videreforedling, matproduksjon og satsing på lokal mat fra samiske områder. Dette vil bidra til å sikre sysselsettingen i jordbruket og det fysiske og økonomiske grunnlaget for samisk kultur.

Kombinasjonsnæringen fiske/jordbruk har lange tradisjoner i samiske områder. Forskrift om manntal for fiskarar og fangstmenn gjør det vanskelig å videreføre denne tradisjonen. Forskriften har begrensning i å kunne ha folk i arbeid (§ 5.5). Bønder vil normalt være avhengig av å ha arbeidstakere i deler av året og bestemmelsen om å ikke ha arbeidstakere utenom fiskeri bidrar derfor til å ekskludere bønder.

Krav om å ha inntekt fra fiske og fangst som er minst to ganger så høy som inntekt fra annen næring (§ 5.6), bidrar også til å ekskludere bønder fra manntallet. Fiskeriinntektene varierer med kvotegrunnlag og fiskepriser, og i perioder der kvotene går ned, risikerer bønder å falle ut av fiskermanntallet.

Sametinget støtter Finnmark Bondelag i deres forslag om at disse to bestemmelsene i manntallsforskriften endres.

12. Rovdyr

Sametinget ser med bekymring på tapene som rovdyr påfører sauene. Store rovdyr tap fører ikke bare til produksjonstap og økonomiske konsekvenser, men også psykiske belastninger for bøndene. Sametinget har ved flere anledninger påpekt at beitenæringene ikke skal være nødt til å tilpasse seg rovdyrtrykket og tapene som rovdyr forårsaker. Sametinget mener at det er rovdyrforvaltningen som skal formes på en måte som gjør at rovdyrbestandene påfører minst mulig tap for disse næringene. Det er Klima- og miljødepartementet som har det overordnede ansvaret for å ivareta nasjonal rovviltpolitikk.

I 2024 ble det søkt om rovdyrerstatning fra 29 besetninger i Finnmark og 95 besetninger i Troms, noe som understreker rovdyr som en eksistensiell trussel mot samiske beitenæringer.

Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge til rette for møter mellom Sametinget, faglag og Klima- og miljødepartementet der tema er nasjonal rovdyrpolitikk. Landbruks- og matdepartementet må i større grad ta ansvar for dagens rovviltforvaltning. Man ber også om at samisk tradisjons- og erfaringsbasert kunnskap blir en del av kunnskapsgrunnlaget i rovviltforvaltningen.

Sammendrag av Sametingets prioriteringer:

1 Observatørstatus i jordbruksforhandlingene

Sametinget ber om å få observatørstatus i jordbruksforhandlingene, på lik linje med reindriftsforhandlingene.

2 Økt lokal matproduksjon og urfolks matsystemer

Sametinget mener at det må gjøres endringer i regelverket som åpner for bruk av tradisjonelle biprodukter (blod/innmat) i næringsmiddelindustrien og at det bør etableres en ordning for å fremme tradisjonsmat og matkultur fra det samiske kjøkkenet. Det bør også etableres en nasjonal forsøksordning for lokal omsetning av kjøtt og annet råstoff fra gårds- og hjemmeslakt i samiske områder.

3 Beredskap og klimaendringer

Sametinget ber om at det gjennomføres en kartlegging av gårdenes egenberedskap og behov for reserveløsninger for strøm og vann, og at det opprettes en egen tilskuddsordning for beredskap i Nord-Norge

Forsøksordningen for teigbasert tilskudd må videreføres. Sametinget ber også om at man utarbeider en plan for langtidslagring av kraftfôr og gjødsel ved distribusjonsanleggene i Harstad, Bergneset og Smalfjord.

4 Rekruttering

Sametinget ønsker at det innføres et rekrutteringstilskudd til nye brukere det første året, og at det settes i gang tiltak for rekruttering av avløsere.

5 Melkeproduksjon

Sametinget ber om at reduksjoner i melkekvoten ikke gjøres i samiske områder. Det er behov for betydelig økning i areal – og kulturlandskapstilskuddene.

6 Saue – og ammekuproduksjon

Sametinget ber om at det innføres nytt driftstilskudd for sau i nord, økt beitetilskudd og utmarkstilskudd.

7 Mottaks – og videreforedlingsanlegg

Sametinget ber om avtalepartene jobbe for å sikre et desentralisert meieri – og slakteristruktur, samt styrking av svineproduksjon.

Som ledd i totalberedskap bør man sørge for videreforedling og lagring også i Finnmark. Beredskapstilskuddet til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark må videreføres.

8 Gjeninnføring av erstatningsordningen for overvintringsskade

Sametinget ber om at erstatningsordningen for overvintringsskade gjeninnføres, og at man reduserer sviktprosenten fra 30 % til 15 % for tilskudd ved produksjonssvikt i plante – og honningproduksjonen. Det bør også innføres erstatningsordninger for avlingsskader forårsaket av grågåss.

9 Konfliktforebyggende tiltak

Sametinget ber avtalepartene jobbe for at det opprettes samarbeidsfora mellom reindriftsnæringen og jordbruksnæringen. Det må settes av midler til dette.

10 Sametingets tilskuddsordninger til næringsutvikling

Sametinget ber om at det settes av 8 millioner kroner over jordbruksavtalen til Sametinget, til tiltak som skal benyttes i samiske områder.

11 Kombinasjonsnæring jordbruk/fiske

Sametinget ber om at bestemmelsene i §§ 5.5 og 5.6 i Forskrift om manntal for fiskarar og fangstmenn endres slik at kombinasjonsnæring fortsatt kan drives som før i de samiske områdene.

12 Rovdyr

Sametinget ber Landbruks – og matdepartementet legge til rette for møter mellom Sametinget, faglag og Klima og miljødepartementet om nasjonal rovdyrpolitikk. Samisk tradisjons – og erfaringsbasert kunnskap må bli en del av kunnskapsgrunnlaget i rovviltforvaltningen.

Sametingsrådets innstilling

Jordbruket i nord står ovenfor flere store utfordringer. Det knytter seg til nedgang i folketall, tilgang på ressurspersonell, rekruttering til næringen, klimaendringer, økonomi, sentralisering av foredlingsindustrien og endringer i verdenssituasjon.

Det samiske jordbruket er viktig for videreføring av samisk språk og kulturtradisjoner, og må sees i et urfolksperspektiv. Ved å sikre bosetting og sysselsetting i tradisjonelle samiske områder, både på kyst og innland, bidrar man til å ivareta kultur og språk som knytter seg til de tradisjonelle næringene. De samiske begrepene som birget (å greie seg, klare seg), birgejupmi (det å klare seg), verddevuohta (vennskap mellom ulike grupper og næringer) og meahcásteapmi (utmarksnæring og utmarksbruk), må sees på i et nytt og utvidet samisk jordbruksperspektiv.

De unge i landbruksmiljøene gir tilbakemeldinger om at de ønsker bedre tilskuddsordninger for små og mellomstore bruk. I tillegg må vi i større grad kunne løfte fram verdiene som en gang var i samisk jordbruk, hos fiskarbonden, og styrke mulighetene for utvikling og forskning på arktisk jordbruk.

Jordbruket i de samiske områdene er variert. Vi har i dag alt fra store melkeprodusenter i moderne driftsbygninger med løsdrift og melkerobot, til mindre båsfjøs, ammeku, sauebønder og grovfôrprodusenter. Ikke alle disse er samiske næringsutøvere, men de er like fullt meget viktige for det samiske samfunnet. Alle bidrar til å opprettholde arbeidsplasser og bosetting, matsikkerhet og beredskap i distriktene.

For Sametinget er det viktig å videreføre og styrke de virkemidlene som er i jordbruksavtalen i dag. Landbrukspolitikken må være forutsigbar siden de investeringer som gjøres i jordbruket er langsiktige. Store endringer i jordbrukspolitikken vil ikke gi denne forutsigbarheten, og det vil skape en usikker situasjon for de områder som slike endringer berører.

Jordbruket i nord er spesielt viktig med hensyn til den geopolitiske situasjonen vi har i dag. Egen matproduksjon er helt sentralt for å sikre nødvendig totalberedskap. Det er viktig at man ser dette også i et lokalt perspektiv. Et aktivt jordbruk er derfor viktig for å sikre den lokale beredskapen i samiske områder.

Det er fortsatt en overvekt av menn i jordbruket. Velferdsordninger har betydning for om kvinner velger å jobbe i jordbruket. For Sametinget er det viktig å styrke andelen kvinner og videreføre likestillingstiltak i jordbruksavtalen. Dette vil også bidra til å beholde kvinner og unge i distriktene. Kvinner og unge i jordbruket er viktig for at sysselsetting og bosetting i distriktene opprettholdes.

FNs bærekraftsmål skal utrydde fattigdom og sult, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. At det er bærekraftig jordbruk også i de samiske områder med husdyr i utmark, sikrer naturmangfoldet og holder kulturlandskapet i hevd. Dette er i samsvar med FN's bærekraftsmål der et av målene er å stanse tap av arts mangfold. Selvforsyning av matvarer vil redusere både vårt klimaavtrykk ved mindre transport og behovet for import av matvarer. Sametinget vil på den måten sikre at det i samiske områder i større grad produseres mat til egen befolkning.

1. Observatørstatus i jordbruksforhandlingene

I Sametingsrådets politiske plattform – Mánočalbmi-erklæringen - heter det at Sametingets rolle som premissleverandør for jordbrukspolitikken skal styrkes.

Sametinget har over tid levert innspill til jordbruksforhandlingene, og hatt dialog med Landbruks – og matdepartementet i forkant av forhandlingene. Sametinget har observatørstatus i reindriftsforhandlingene som en etablert praksis, og ønsker det samme i jordbruksforhandlingene. Jordbrukspolitikken har direkte og indirekte betydning for samiske interesser, og det er derfor naturlig at Sametinget får observatørstatus i jordbruksforhandlingene

En observatørstatus som del av statens delegasjon vil ikke endre forhandlingsstrukturen, men bidra til økt legitimitet og tillit til prosessen.

Sametinget anmoder om en formell observatørstatus i statens delegasjon under jordbruksforhandlingene. Denne statusen vil gi Sametinget mulighet til å følge forhandlingene og bidra med relevant kunnskap og perspektiver, uten å være en forhandlingspart.

2. Økt lokal matproduksjon og urfolksmatsystemer

Primærnæringene styrker naturgrunnlaget og opprettholdelsen av samisk språk og kultur, samt lokal matproduksjon, bosetting og beredskap. Samisk matproduksjon må anerkjennes som en del av Norges beredskap (Mánočalbmi 2025).

Produkter fra arktisk landbruk har høy kvalitet og stort potensial som en merkevare fra arktiske områder. Sametinget mener det er viktig å profilere og markedsføre kvalitetene ved mat fra arktisk landbruk

Kunnskap om lokal matproduksjon og urfolks matsystemer er viktig i beredskapssammenheng. FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) etablerte i 2022 Koalisjonen for urfolks matsystemer. Sametinget deltar i dette arbeidet.

Sametinget har over flere år satset på samisk mat og lokalmat. Arbeidet med urfolks matsystemer er viktig fordi det handler om matkultur, matsikkerhet, helse, rettigheter og urfolks tilknytning til arealer og naturressurser. I den sammenheng er det også viktig at næringsmiddelindustrien i større grad må åpne for bruk av tradisjonelle biprodukter som blod og innmat. Sametinget vil i kommende periode fremme en sametingsmelding om meahcásteapmi og samiske matsystemer og en sametingsmelding om jordbruk. Verdiskapningen i primærnæringene skal styrkes med mer videreforedling, matproduksjon og satsing på lokalmat (Mánočalbmi, 2025).

Den samiske befolkningen har gjennom historien livnært seg av kombinasjonsnæringer og lokal ressursutnyttelse der blant annet fehold har vært sentralt. Dette har opparbeidet mye kulturell praksis og kunnskap om overlevelse i nord. I moderne tid har mye av kunnskapen knyttet til hjemmeslakt og distribusjon av råstoffene forsvunnet. Det haster derfor å få endret på regelverket slik at den tradisjonelle kunnskapen knyttet til dyrehold, hjemmeslakt og ressursutnyttelse med basis i samisk kultur igjen kan praktiseres og ivaretas for fremtiden.

Sametinget mener at det må gjøres endringer i regelverket som åpner for bruk av tradisjonelle biprodukter (blod/innmat) i næringsmiddelindustrien og at det bør etableres en ordning for å fremme tradisjonsmat og matkultur fra det samiske kjøkkenet. Det bør også etableres en nasjonal forsøksordning for lokal omsetning av kjøtt og annet råstoff fra gårds- og hjemmeslakt i samiske områder.

3. Beredskap og klimaendringer

På regjeringsnivå satses det på totalforsvaret av nordområdene på grunn av trusselnivået i det globale samfunnet. Den samiske landbruksnæringen må være med på å sikre matsikkerhet og beredskap i de samiske områdene. For å sikre bedre rammer for den samiske jordbruksnæringen i Nord-Norge, bør det etableres et beredskapstilskudd som sikrer lokal matproduksjon og den totale tryggheten i matberedskapen.

I Mánočalbmi-erklæringen fastslår sametingsrådet at samiske samfunn skal inngå som en integrert del av totalberedskapen. Totalforsvar og sivil-militært samarbeid skal utvikles med utgangspunkt i lokale forhold og ressurser. Beredskapslagre skal også lokaliseres i samiske områder for å sikre likeverdig beredskap.

Økt forekomst av flom, skred og strømutfall stiller høyere krav til egenberedskap på gårdene. Sametinget foreslår at dette adresseres gjennom kartlegging av gårdenes behov og støtte til investeringer i reserveløsninger for strøm og vann. Et første steg kan være å bruke bærekraftsmidlene for Nord-Norge til å gjennomføre en slik kartlegging.

I 2025 ble det i jordbruksforhandlingene enighet i Stortinget om å starte en forsøksordning for teigbaserte tilskudd, som et supplement til tilskudd basert på produksjon. Ved et teigbasert tilskudd blir det mer lønnsomt å ta i bruk jord også i karrige og bratte områder. Ordninga skal evalueres ved jordbruksforhandlingene i 2026. Sametinget ønsker en

videreføring av forsøksordninga med styrket budsjett og utvidet virkeområde. Å holde karrige og bratte områder i hevd som dyrka jord bidrar til å sikre matberedskapen i samiske områder.

Som ledd i økt beredskap er det også nødvendig å se på lagringskapasiteten hos distribusjonslagrene i Troms og Finnmark. Harstad, Smalfjord og Bergneset tar i dag imot kraftfôr i storsekk via skip og lagrer disse midlertidig ved anleggene før videre distribusjon. For å sikre matproduksjonen i regionen i en eventuell situasjon som forhindrer båttrafikken, er det nødvendig med tilstrekkelig langtidslagring ved disse anleggene.

Sametinget ber om at det legges til rette for videreforedling av kjøtt ved slakteriet i Karasjok, samt langtidslagring som del av matberedskapen i nord. Det bør også legges til rette for at Nortura Karasjok kan levere kjøttprodukter til Forvaret i nord, framfor å sende råvarene sørover.

4. Rekruttering

Sametinget er positive til Mentorordningen i landbruket som ble landsdekkende i 2020. Gjennom denne ordningen får unge produsenter under 35 år, ett år med kompetanseheving gjennom personlig veiledning av en erfaren bonde. I 2024 var det 2 deltakere i Troms, og 1 i Finnmark, mens det i 2025 er 3 i Troms og 2 i Finnmark. Det er viktig at denne ordningen videreføres, som ledd i rekruttering til landbruket, og at det settes av nok midler til at de som ønsker det, kan få delta.

Det er også behov for tiltak som bidrar til rekruttering av avløsere. Få bruk, spredt over store avstander, gjør det særlig krevende å få tak i kompetent arbeidskraft. Det er behov for kursing av avløsere slik at de har den kompetansen bonden har behov for, og man må finne løsninger på problematikken med små stillingsprosjekter som gjør at mange velger å ta annen jobb.

Dagens satser for avløsertilskudd dekker stadig færre antall dager med ferie og fritid. Maksimalt kan foretaket få refundert kr 134 175,- per søknadsår til ferie og fritid. Det er behov for en betydelig økning i tilskuddet. En slik økning må sørge for bedre lønnsvilkår for avløsere og samtidig gjøre det mulig for bønder å ta ut flere dager til ferie og fritid.

Rekruttering av unge er den beste garantien for å opprettholde bosetting og jordbruk i samiske områder. Disse vil også sikre aktive jordbruksmiljøer i bygdene.

Sametinget ønsker at det innføres et rekrutteringstilskudd til nye brukere det første året. Dette vil bidra til å dekke en del av de løpende kostnadene første driftsår, der en ikke har krav på produksjonstilskudd.

5. Melkeproduksjon

Melkeproduksjon er, sammen med sauehold, den viktigste produksjonen i jordbruket i nord. I Troms og Finnmark utgjør melkeproduksjonen henholdsvis 57 og 78 % av verdiskapningen i jordbruket (NIBIO rapport vol.6, nr. 108, 2020).

Kostnadene ved kjøp av melkekvoter er urimelige for de bønder som må kjøpe kvoter. De som driver gårdsbruk, skal også eie kvotene. Vinnere av dagens kvoteordning er de som slutter med melkeproduksjon og selger eller leier ut sine kvoter til en høy pris. Kvoteprisene for melk må senkes blant annet for å få ned de høye kostnadene som gårdbrukerne har. Melkeprisen må økes. Det samme gjelder driftstilskudd til melkeproduksjon i Troms og Finnmark og nordre del av Nordland.

Troms og Finnmark har over tid hatt vesentlig større nedgang i antall melkekyr enn resten av landet. Nedgangen i andel melkekyr, sammen med stor andel bås fjøs blant de gjenværende, er bekymringsverdig. Det er helt nødvendig med investeringsvirkemidler for å greie løsdriftskravet i 2034. Dersom investering i nye driftsbygninger fram mot 2034 ikke trappes opp, frykter Sametinget at dette vil også føre til store utfordringer for meieri – og slakterianlegg. For å styrke de som allerede har gjort store investeringer, bør rentestøtte innføres.

Styrking av tilskudd til øvrig storfe vil gjøre det mer aktuelt med kombinert melkeproduksjon og styrke økonomien til de som fører opp kalver fra melkeproduksjonen, samt ammekuproduksjon. Overproduksjon av storfekjøtt er en nasjonal utfordring, men Nord-Norge er ikke en del av problematikken, og konsekvensene av overproduksjon i sør, må ikke ramme det arktiske landbruket.

I jordbruksavtalen ble det innført rekrutteringskvoter for melk i Troms og Finnmark. Inntil 4 mill. liter kumelkkvote solgt til staten i omsetningsrunden i 2025, kan selges til eiere av landbrukseiendom i Troms og Finnmark, som ønsker å starte opp med melkeproduksjon. Dette er et positivt tiltak som må videreføres, og ordningen må gjøres godt kjent utenfor etablerte melkeproduksjoner også. Det bør også sees på om disse kvotene kan benyttes i forbindelse med generasjonsskifte. Ved å åpne for at kvoten også kan gis til bønder i forbindelse med generasjonsskifte, bidrar man til at større del av kvoten blir igjen i nord. Det er viktig for Sametinget at det ikke gjøres reduksjoner i melkekvotene i samiske områder.

Det er behov for betydelig økning i areal - og kulturlandskapstilskuddene.

Sametinget er bekymret over den lave kvotefyllingsgraden i samiske områder, som ligger betydelig lavere enn i resten av landet. Dette svekker økonomien i både gårdsbrukene og meieriene. Sametinget ber partene finne målrettede tiltak for å øke produksjonsutnyttelsen og styrke den økonomiske bærekraften i landbruket i samiske områder.

6. Saue- og ammekuproduksjon

Beitenæringen har gode forutsetninger i Troms og Finnmark, med tilgang til store utmarksressurser. Likevel har det over tid vært stor nedgang i sauenæringen i Troms og Finnmark. Landbruket i nord må i større grad basere seg på de næringene som benytter seg av de lokale ressursene. Det er nødvendig å styrke sau og ammeku-næringen gjennom økning i distriktstilskuddene og økte beitetilskudd. Det bør også vurderes om man kan innføre virkemidler som gir økt produksjon av villsau i samiske områder.

Rovviltpolitikken har stor betydning for økonomien i saueholdet. I beiteområder skal beitedyr ha prioritet og det skal det være lav terskel for uttak av rovdyr. Det må jobbes med å finne mer effektive metoder for uttak av rovvilt.

Ved å innføre et høyere driftstilskudd for sau i nord, øke beitetilskuddet og utmarksbeitetilskuddet vil det både styrke økonomien i saueholdet og øke bruken av utmarksbeite.

7. Mottaks- og videreforedlingsanlegg

Meierier og slakterier er viktige for levering av råvarer fra jordbruket. Disse anleggene er viktige i klima – og bærekraftsperspektiv og for matvareberedskapen i samiske områder. Sametinget ber derfor avtalepartene jobbe for å sikre en desentralisert meieri- og slakteristruktur. Fraktordningene må videreutvikles slik at vi kan ha et jordbruk i hele landet.

Næringsmiddelindustrien og jordbruket har en gjensidig avhengighet og for Sametinget er det viktig å bidra til at vi har nok produsenter og foredlingsbedrifter for framtiden. Jordbruket gir også store ringvirkninger for øvrig næringsliv. Nedgangen i antall bruk vil få negative konsekvenser for meierier, slakterier, videreforedlingsanlegg, for handelsstanden og sysselsettingen i de samiske områdene. En ytterligere nedgang i jordbruket vil derfor utfordre det samiske næringslivet og true næringen som en betydningsfull kultur- og språkarena.

I Troms har antall tonn levert svinekjøtt falt med 42%. Styrking av for eksempel svineproduksjon, vil gi en jevn tilgang på slakteriet og sikre helårsdrift på anlegget, samt fortsatt mulighet til ha videreforedling av råvarer i fylket. Det er derfor viktig at staten bidrar til å øke antall produsenter for å opprettholde produksjonsmiljøet, industrien og dermed verdiskapingen i nord.

Per i dag sendes all slakt fra Karasjok til Troms for videreforedling. Som ledd i totalberedskap bør man sørge for videreforedling og lagring også i Finnmark.

Beredskapstilskuddet til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark må videreføres.

8. Gjeninnføring av erstatningsordningen for overvintringsskade.

Ordningen med overvintringsskade er avvirket og innarbeidet i arealtilskuddet. Slik den fungerer i dag er den lite målrettet. De som får store overvintringsskader kommer dårlig ut med dagens ordning. Ordningen må gjeninnføres i sin opprinnelige form. Mildere vintere med hyppigere veksling mellom mildvær og frost, fører til mer skade på eng enn tidligere. Spesielt Troms er oftere rammet av overvintringsskader som følge av store variasjoner i klima. Sametinget ber om at erstatningsordningen gjeninnføres.

Tilskudd for produksjonssvikt i planteproduksjon gis for redusert avling utover 30 % av gjennomsnittsproduksjonen. I lys av klimaendringer og økt risiko for avlingssvikt mener Sametinget at sviktprosenten må reduseres til 15 %, slik at konsekvensene av klimaskadene ikke i så stor grad må bæres av bonden.

Sametinget ber om at det innføres erstatningsordninger for avlingsskader forårsaket av grågåsa, som er en økende plage langs kysten. Grågåsa forårsaker betydelige økonomiske tap for bønder, og dagens situasjon gjør det vanskelig å drive lønnsomt i utsatte områder.

9. Konfliktforebyggende tiltak

Ordningen med å yte tilskudd til å bygge gjerder for å forhindre at rein kommer inn på og skader dyrka mark er et effektivt tiltak som må videreføres og forbedres. Gjerdene utsettes jevnlig for store belastninger, spesielt vinterstid. Sametinget ber om at det settes av tilstrekkelig med midler til vedlikehold av slike gjerder. Prosentsatsen må i tillegg økes fra 90 % til full dekning.

Slike konfliktforebyggende tiltak vil også være med på å videreføre det samarbeidet som er mellom reindriftsnæringen og jordbruket i samiske områder. Dette samarbeidet – verddevuohta – er av stor sosial betydning og er en viktig del av den samiske tradisjonelle levemåten og kulturen, hvor man bytter tjenester og produkter med lokalbefolkningen.

Jordbruk og reindrift har mange felles utfordringer som arealpress fra hyttebygging og turisme, arealinngrep, rovdyrproblematikk, økte kostnader på driftsmidler, utfordringer med klimaskade og klimatilpassing og gjerdeproblematikk. Historisk har næringene hatt et nært samarbeid med gjensidig avhengighet.

Sametinget ber om at avtalepartene jobber for at det opprettes samarbeidsfora mellom reindriftsnæringen og jordbruksnæringen hvor næringene kan møtes for å finne løsninger på felles utfordringer. Det er viktig at dette prioriteres, og det må settes av midler til dette.

10. Sametingets tilskuddsordninger til næringsutvikling

Sametinget er opptatt av at jordbruket i samiske områder styrkes gjennom jordbruksavtalen. For at Sametinget skal ha mulighet til å sikre et levende jordbruk i samiske områder er det viktig at overføringene til Sametinget, som ble avvirket i 2015, gjeninnføres. De siste årene har Sametinget selv satt av midler til jordbruksformål. I 2025 bevilget Sametinget 5,25 millioner kroner til ulike tiltak i virkemiddelområdet for jordbruk. Samlet var det søkt om nær 15 millioner i tilskudd, i hovedsak til nye driftsbygninger. En overføring via jordbruksoppgjøret til Sametinget, vil gi større handlingsrom for Sametinget til å bidra til opprettholdelse og videreutvikling av jordbruket i samiske områder.

I dagens prioriteringer har Sametinget nybygg og omfattende ombygging av driftsbygninger, tiltak som bidrar til dokumentasjon av rovvilttap, tiltak som bidrar til rekruttering, høyere verdiskapning og utvikling av næringen og fellestiltak innenfor investeringer, velferdsordninger, rekruttering og kompetanseheving. Sametingets midler har i mange saker vært av avgjørende betydning for at bøndene har valgt å bygge ut. Disse midlene har i flere tilfeller utløst annen finansiering av driftsbygninger.

Sametinget ber om at det settes av 8 millioner kroner over jordbruksavtalen til Sametinget til tiltak som skal benyttes i samiske områder. Gjeninnføring av denne ordningen vil også være et ledd i satsningen på nordområdene.

Overgangen fra båsfjøs til løsdrift i melkeproduksjonen er en av de største dyrevelferdsreformene i norsk landbruk. For at det samiske jordbruket skal håndtere denne overgangen, er det avgjørende å opprettholde investeringsvirkemidler og tilskuddssatser på et høyt nivå. Sametinget registrerer samtidig at byggekostnadene i samiske områder er uforholdsmessig høye, og Sametinget ber partene vurdere tiltak for å rette opp i dette.

11. Kombinasjonsnæring jordbruk/fiske

Sametinget vil styrke verdiskapningen i primærnæringene med mer videreføring, matproduksjon og satsing på lokal mat fra samiske områder. Dette vil bidra til å sikre sysselsettingen i jordbruket og det fysiske og økonomiske grunnlaget for samisk kultur.

Kombinasjonsnæringen fiske/jordbruk har lange tradisjoner i samiske områder. Forskrift om manntal for fiskarar og fangstmenn gjør det vanskelig å videreføre denne tradisjonen. Forskriften har begrensning i å kunne ha folk i arbeid (§ 5.5). Bønder vil normalt være avhengig av å ha arbeidstakere i deler av året og bestemmelsen om å ikke ha arbeidstakere utenom fiskeri bidrar derfor til å ekskludere bønder.

Krav om å ha inntekt fra fiske og fangst som er minst to ganger så høy som inntekt fra annen næring (§ 5.6), bidrar også til å ekskludere bønder fra manntallet. Fiskeriinntektene varierer med kvotegrunnlag og fiskepriser, og i perioder der kvotene går ned, risikerer bønder å falle ut av fiskermanntallet.

Sametinget støtter Finnmark Bondelag i deres forslag om at disse to bestemmelsene i manntallsforskriften endres.

12. Rovdyr

Sametinget ser med bekymring på tapene som rovdyr påfører sauenæringen. Store rovdyrtap fører ikke bare til produksjonstap og økonomiske konsekvenser, men også psykiske belastninger for bøndene. Sametinget har ved flere anledninger påpekt at beitenæringene ikke skal være nødt til å tilpasse seg rovdyrtrykket og tapene som rovdyr forårsaker. Sametinget mener at det er rovdyrforvaltningen som skal formes på en måte som gjør at rovdyrbestandene påfører minst mulig tap for disse næringene. Det er Klima- og miljødepartementet som har det overordnede ansvaret for å ivareta nasjonal rovviltpolitikk.

I 2024 ble det søkt om rovdyrerstatning fra 29 besetninger i Finnmark og 95 besetninger i Troms, noe som understreker rovdyr som en eksistensiell trussel mot samiske beitenæring.

Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge til rette for møter mellom Sametinget, faglag og Klima- og miljødepartementet der tema er nasjonal rovdyrpolitikk. Landbruks- og matdepartementet må i større grad ta ansvar for dagens rovviltforvaltning. Man ber også om at samisk tradisjons- og erfaringsbasert kunnskap blir en del av kunnskapsgrunnlaget i rovviltforvaltningen.

Sammendrag av Sametingets prioriteringer:

1 Observatørstatus i jordbruksforhandlingene

Sametinget ber om å få observatørstatus i jordbruksforhandlingene, på lik linje med reindriftsforhandlingene.

2 Økt lokal matproduksjon og urfolks matsystemer

Sametinget mener at det må gjøres endringer i regelverket som åpner for bruk av tradisjonelle biprodukter (blod/innmat) i næringsmiddelindustrien og at det bør etableres en ordning for å fremme tradisjonsmat og matkultur fra det samiske kjøkkenet. Det bør også etableres en nasjonal forsøksordning for lokal omsetning av kjøtt og annet råstoff fra gårds- og hjemmeslakt i samiske områder.

3 Beredskap og klimaendringer

Sametinget ber om at det gjennomføres en kartlegging av gårdenes egenberedskap og behov for reserveløsninger for strøm og vann, og at det opprettes en egen tilskuddsordning for beredskap i Nord-Norge. Forsøksordningen for teigbasert tilskudd må videreføres. Sametinget ber også om at man utarbeider en plan for langtidslagring av kraftfôr og gjødsel ved distribusjonsanleggene i Harstad, Bergneset og Smalfjord.

4 Rekruttering

Sametinget ønsker at det innføres et rekrutteringstilskudd til nye brukere det første året, og at det settes i gang tiltak for rekruttering av avløpere.

5 Melkeproduksjon

Sametinget ber om at reduksjoner i melkekvoten ikke gjøres i samiske områder. Det er behov for betydelig økning i areal – og kulturlandskapstilskuddene.

6 Saue – og ammekuproduksjon

Sametinget ber om at det innføres nytt driftstilskudd for sau i nord, økt beitetilskudd og utmarkstilskudd.

7 Mottaks – og videreforedlingsanlegg

Sametinget ber om avtalepartene jobbe for å sikre et desentralisert meieri – og slakteristruktur, samt styrking av svineproduksjon.

Som ledd i totalberedskap bør man sørge for videreforedling og lagring også i Finnmark. Beredskapstilskuddet til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark må videreføres.

8 Gjeninnføring av erstatningsordningen for overvintringsskade

Sametinget ber om at erstatningsordningen for overvintringsskade gjeninnføres, og at man reduserer sviktprosenten fra 30 % til 15 % for tilskudd ved produksjonssvikt i plante – og honningproduksjonen. Det bør også innføres erstatningsordninger for avlingsskader forårsaket av grågåss.

9 Konfliktforebyggende tiltak

Sametinget ber avtalepartene jobbe for at det opprettes samarbeidsfora mellom reindriftsnæringen og jordbruksnæringen. Det må settes av midler til dette.

10 Sametingets tilskuddsordninger til næringsutvikling

Sametinget ber om at det settes av 8 millioner kroner over jordbruksavtalen til Sametinget, til tiltak som skal benyttes i samiske områder.

11 Kombinasjonsnæring jordbruk/fiske

Sametinget ber om at bestemmelsene i §§ 5.5 og 5.6 i Forskrift om manntal for fiskarar og fangstmenn endres slik at kombinasjonsnæring fortsatt kan drives som før i de samiske områdene.

12 Rovdyr

Sametinget ber Landbruks – og matdepartementet legge til rette for møter mellom Sametinget, faglag og Klima og miljødepartementet om nasjonal rovdyrpolitikk. Samisk tradisjons – og erfaringsbasert kunnskap må bli en del av kunnskapsgrunnlaget i rovviltforvaltningen.

